

Medisch Contact - Tijdschrift voor artsen

OPINIE

Overheid weigert het roken te bestrijden Wereld Niet Roken Dag bepaald geen feestdag

Publicatie Nr. 22 - 28 mei 2015

Auteurs: Frits van Dam - psycholoog, secretaris Stichting Rookpreventie Jeugd (SRPJ); Pauline Dekker - longarts Rode Kruis Ziekenhuis, lid bestuur SRPJ; Wanda de Kanter - longarts Antoni van Leeuwenhoek, voorzitter SRPJ; Lukas Stalpers - radiotherapeut AMC, lid commissie van advies SRPJ

Er is geen enkele reden om op 31 mei, Wereld Niet Roken Dag 2015, de nationale driekleur te hïjzen. De Nederlandse overheid is namelijk grof nalatig in het bestrijden van tabaksverslaving. Terwijl de mogelijkheden voor het oprapen liggen.

5 Tabak is een uniek product. Er is geen enkel ander consumentenproduct dat op termijn de helft van zijn gebruikers doodt. Tabaksgebruikers zijn veelal weerloos, want verslaafd. Echter, onze overheid is diep geïnfilteerd door de tabakslobby, ontkent de ernst van rookverslaving en weigert bewezen effectieve maatregelen te nemen. Ze heeft, met andere woorden, geen antirookbeleid en is daarmee de belangrijkste veroorzaker van vermijdbare ziekte en medische kosten en draagt bovendien schuld aan de dood van ruim 20 duizend Nederlanders per jaar. Terwijl de meest doeltreffende maatregelen
10 eenvoudig zijn te nemen: accijnzen verhogen, aantal verkooppunten verminderen en de voorlichting verbeteren.

Chronische aandoening

Niets is zo makkelijk als beginnen met roken: kinderen zijn na vier weken verslaafd. Maar niets is zo moeilijk om mee te stoppen: tabaksverslaving is een chronische recidiverende aandoening, waarvoor
15 intensieve en herhaalde behandeling vereist is.

We kunnen hier een simpele les uit trekken: voorkóm dat kinderen beginnen met roken, want wie niet begint raakt niet verslaafd. De tabaksindustrie heeft echter een groot belang bij het aan het roken brengen van jongeren, want aan de bovenkant kalft het aantal klanten snel af. Een kwart van hun verslaafde klanten sterft immers al vóór hun pensioen. Door de tabaksindustrie worden rokende
20 jongeren aangeduid als 'replacement smokers' omdat zij de plaats moeten opvullen van de vroeg overleden en afgehaakte rokers.

Maar ook onze huidige minister van Volksgezondheid lijkt nauwelijks doordrongen van de ernst van het tabaksprobleem en de oorzaak daarvan. Zij heeft de 'diep gewortelde overtuiging' dat het de eigen verantwoordelijkheid is van mensen om al dan niet te roken, zo vatte haar directeur-generaal
25 curatieve zorg Bas van den Dungen haar standpunt zeer recentelijk nog samen.² Minister Edith Schippers weigert te begrijpen dat je niets te kiezen hebt als je verslaafd bent.

Accijnzen

De remedie hoeft niet moeilijk te zijn. Ten eerste moeten de accijnzen omhoog, want het staat onomstotelijk vast dat de prijs voor sigaretten het gebruik in hoge mate beïnvloedt.³ Maar een
30 accijnsverhoging, zodat een pakje, zeg, 10 euro gaat kosten, is voor alle politieke partijen, om uiteenlopende redenen, een brug te ver. Voor de VVD gaat het de staat te veel inkomsten schelen omdat veel mensen zullen stoppen met roken. Omgekeerd wil de SP de staatskas juist niet spekken met uit roken verkregen inkomsten en wil evenmin, net als de PvdA, dat de arme roker het hardst wordt getroffen. Het CDA wil niets doen omdat de accijnzen dit jaar al verhoogd zijn. Inkomsten uit
35 accijnzen (opbrengst zo'n 2,4 miljard per jaar) zijn voor de politiek kennelijk vele malen belangrijker dan de gezondheid van de burgers. Wat ons betreft mag geld de discussie over het tabaksprobleem echter niet bepalen.

40 Dan het reclameverbod: dit wordt onvoldoende
gehandhaafd, want in supermarkten worden
sigaretten nog steeds uitbundig uitgesteld. De
45 verkoop van tabaksproducten is sinds kort
voorbehouden aan jongeren vanaf 18 jaar, maar
de handhaving met 60 duizend verkooppunten is
in de praktijk onuitvoerbaar. Een motie om de
50 tabaksverkoop te beperken tot speciaalzaken
haalde het bij lange na niet in de Tweede Kamer.
De Nederlandse overheid loopt vergeleken met
andere landen ver achter met waarschuwingen
op pakjes.⁴

50 In landen waar ministers van Volksgezondheid
aan het bewind zijn die daadwerkelijk de
schouders eronder zetten, zoals Ierland,
Engeland en Australië, zijn er substantieel
minder rokers. Dat kan geen toeval zijn.

De rookramp in cijfers

Een kwart van de Nederlandse bevolking van 15 jaar en ouder, bij elkaar 3,7 miljoen mensen, rookt. Meer dan de helft gaat eraan dood, dat zijn ongeveer 20 duizend mensen per jaar. Iedere dag beginnen in Nederland ruim 120 kinderen onder de 18 jaar met dagelijks roken. Roken is verantwoordelijk voor 30 procent van alle kankersterfte en niet alleen longkanker. Het aantal vrouwen met longkanker is de laatste tien jaar verdubbeld en overtreft nu het aantal vrouwen dat aan borstkanker overlijdt. De belangrijkste risicofactor voor tabaksverslaving in de westerse wereld is opleiding. Het percentage hoogopgeleide rokende volwassenen is bijna 10 procentpunt lager dan het aantal laagopgeleide, 19 procent versus 28 procent. Tien keer zoveel vmbo-scholieren roken vergeleken met vwo-leerlingen. Laagopgeleide zwangere vrouwen roken zes keer zo vaak als zwangeren met een hogere opleiding.¹

55 **Tabakslobby**

In de strijd tegen tabaksverslaving stuiten we dus zowel op de minister van Volksgezondheid, als op de tabakslobby. De laatste is een geduchte tegenpartij, die diep geïnfiltreerd is in de politiek. Een notoir voorbeeld is Elco Brinkman, voorheen minister van Volksgezondheid en commissaris bij Philip Morris, en nu voorzitter van de Senaatsfractie van het CDA. Een andere tabakscoryfee is Hans Hillen, die zijn advieswerk voor British American Tobacco 'vergat' op te geven toen hij senator werd. Frans van Drimmelen lobbyt als lid van het landelijk bestuur van D66 onbeschroomd voor de tabaksindustrie. En Jan Kamminga, hoog in de VVD, was tot voor kort commissaris bij Philip Morris. Maar de belangrijkste tabakslobbyist is zonder twijfel Niek Jan van Kesteren, directeur van VNO-NCW, de nummer drie op de lijst van meest invloedrijke Nederlanders en toekomstig CDA-senator.

65 Hij vatte het standpunt van VNO-NCW over tabak als volgt samen: 'We weten dat tabak heel slecht is voor mensen, maar we verdienen er een hoop geld aan.'⁵ Het ontbreken van enig moreel besef bij de voorman van het bedrijfsleven is onthutsend. Met dezelfde argumenten zou de slavenhandel verdedigd kunnen worden.

70 Pikant is dat alle belangrijke Nederlandse zorgorganisaties lid zijn van VNO-NCW. André Rouvoet, voorzitter van Zorgverzekeraars Nederland, en Paul van Rooij van GGZ Nederland, protesteerden wel tegen het tabaksstandpunt van VNO-NCW, maar verbonden er geen consequenties aan. [...]

Dat de lobbyisten hun werk goed doen blijkt wel uit de stortvloed van documenten over de contacten tussen overheid en tabaksindustrie die krachtens de Wet openbaarheid van bestuur boven water zijn gekomen. Hieruit blijkt onomstotelijk hoe de overheid zich ontvankelijk toont voor de wensen van de tabakslobby: de gezondheidsrisico's van roken worden nergens ter sprake gebracht! [...]

Oproep

Forse accijnsverhoging en vermindering van het aantal verkooppunten van tabak zijn de meest effectieve maatregelen om roken tegen te gaan. En om hiervoor draagvlak te creëren zijn stevige, informatieve mediacampagnes nodig. Alleen de overheid kan deze maatregelen nemen. Australië, Nieuw-Zeeland, Ierland, Engeland, Noorwegen, Zweden en Frankrijk gingen ons voor. Met succes. Wereld Niet Roken Dag zou dan ook niet in de eerste plaats een oproep aan de burger moeten zijn om te stoppen met roken, maar de aanleiding voor een dringend beroep op de overheid en de politiek om te doen wat echt werkt: het verhogen van de drempel voor kinderen om te beginnen met roken. [...]

Voetnoten: ¹www.rokeninfo.nl/professionals/publicaties ²[Dappere Dokters: 'massaal in actie tegen roken'](#) (Medisch Contact, 23 april 2015) ³www.cancerresearchuk.org/about-us/cancer-news/press-release/2014-01-01-tripling-tobacco-taxes-to-prevent-200-million-premature-deaths ⁴www.cancer.ca/~media/cancer.ca/CW/For_media/Media_releases/2014/Tobacco_Warnings_Oct_2014/CCS-international-package-warnings-report-2014-ENG.pdf ⁵www.vn.nl/Archief/Samenleving/Artikel-Samenleving/De-laatste-vriend-van-de-sigaret.htm; zie ook: www.youtube.com/watch?v=4ZAAKR1DDM